

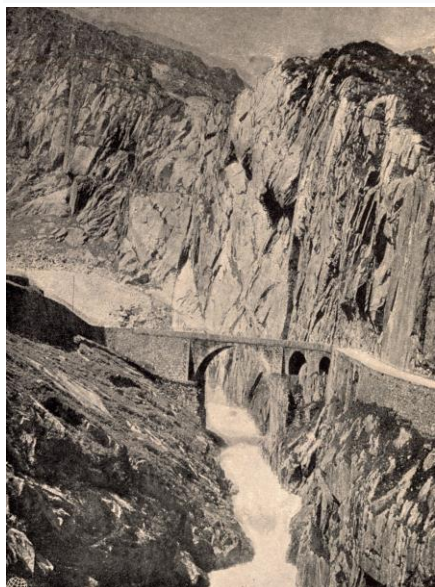
Svájci vadnyugat

A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat Térképtárának gyűjteményében található egy szemgyönyörködtető térképsorozat az 1880-as évekből, amely az Alpok földtani felépítését mutatja be 1:100 000-es méretarányban. A cikkben közölt térkép Entlebuch környékét mutatja, amely 2001 szeptembere óta az UNESCO Bioszféra Rezervátum hálózatának tagja.

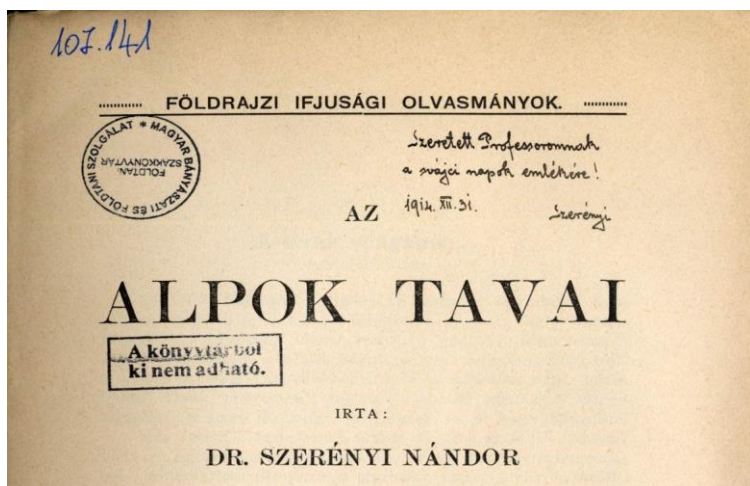
*Lucern a Pilatussal, melyet időjósoknak tekintenek. Az előtérben a kupolás épület a békemúzeum
(Képek forrása: Szerényi Nándor: Az Alpok tavai)*

A minden hegycsúcsában és völgyében csodálatos Alpok egyik legszebb, legvadabb vidéke az Entlebuch Bioszféra Rezervátum Svájcban, Luzerntól délnyugatra. A látszólag végtelen mocsarak, a különleges karsztformák és a vad hegyi patakok a legszebb természeti szépségeket kínálják. Szinte egy másik svájci régióban sincs annyi természeti kincs, mint „Luzern Vadnyugatán”. A bioszféra rezervátumok hálózatán belül az Entlebuch 400 km²-es területe, az Alpok előterében húzódó mocsarak és karsztvidék jellegzetes képviselője.

A Reuss szurdokvölgye és az „Ördög hídja”

E területnek a földtani felépítését mutatja be az 1880-as években kiadott térképsorozat „Interlaken” című lapja, melynek felső részén tüntették fel a geológusok nevét, akik a területen térképeztek: F. J. Kaufmann, A. Baltzer és C. Moesch. A térkép bal szélén húzódó jelkulcsból látható, hogy a színek az egyes képződmények korát jelzik, míg a mintázat a kőzetek eredetére utal, bár ez a ma használatos jelkulcsrendszertől erősen eltér. Minden képződményt betűjelzéssel is elláttak, így a térkép alján húzódó német-francia kétnyelvű magyarázat alapján a terület nagyon aprólékosan felmért, részletes földtani felépítése rajzolódik ki a szemünk előtt.

A szerző dedikálása egykori professzorának, id. Lóczy Lajosnak

zatban jelent meg és a Magyar Földrajzi Társaság Farkasfalvi Kornél-féle, ifjúsági földrajzi olvasmány-pályázatán száz koronával jutalmazták.

Szerényiék az utazásuk során a térképen látható területen is jártak: *„Kitűzött programunk szerint a Grimsel Hospizból könnyen elérhető Unteraar glecsert is megjártuk, hogy a belőle eredő Aare folyó mentén befejezhessük alpesi átkelésünket és bemenjünk az ígért földjére, Schweiz szívébe.*

Meiringenig ázunk, fázunk, aztán vonaton átvágunk a hegyeken, szárazba öltözve megújodottan, jókedvűen gyönyörködünk a Lungern és Sarnen tavacskában, majd elérjük Alpnachstattnál az ősi Schweiz gyöngyét a Vierwaldstätter tavat, melynek partján minden rög Tell Vilmos regés alakjáról beszél. Maga a tó még a közönséges turistát is lebilincseli a benyomásoknak remek szárnyalásával a fenséges felé. Lelkes szavakban ad ennek kifejezést Heer, Schweiz monografiájában: «Luzerntől Flüelenig a tavon tett úton a benyomások egyre fokozódnak, valósággal olyan szimfóniát alkotnak, mely kecses Allegróval kezdődik és ünnepélyes

A Totensee a Grimsel-hágón. Jellegetes tengerszem, mely gleccser vájta kis üstben ül a magas bércek között

A térképsorozat megjelenése után körülbelül 20 évvel, 1908 júliusában tett utazást az Alpokban egy kisebb magyar geográfus csoport. Ezen utazásról szól az egyik résztvevő, Dr. Szerényi Nándor, 1914-ben kiadott kis könyvecskéje, *Az Alpok tavai*. Az MBFSZ könyvtárában a könyv egy, egykori professzorának, feltehetően id. Lóczy Lajosnak dedikált példánya található. A kötet a Földrajzi Ifjúsági Olvasmányok sorozatban jelent meg és a Magyar Földrajzi Társaság Farkasfalvi Kornél-féle, ifjúsági földrajzi olvasmány-pályázatán száz koronával jutalmazták.

Maestosóval végződik!» Mi ugyan csak Brunnenig mentünk, de azért nem csodálom ezt a lelkesültséget. Hisz egyrészt olyan szerencsés fekvése van ennek a tónak, hogy Schweiz három különböző tájára nyúlnak ágai: így a luzerni ág a halomvidékbe nyulik, középső részei a bájosan komoly hangulatú alpesi elővidéken fekszenek, míg az Uri-i tó déli részét komor, magas hegyek övezik; másrészt Schweiz történelmi hőskorának emlékei és a modern technika haladásának bizonyítékai szólnak hoz-

zánk a partokról. Így a híres Tell kápolna az ősi négy kanton szabadságharcáról beszél, az Axenstrasse pedig az akadályt nem ismerő alkotásnak remeke. És az emberiség nagyságának fenséges háttérül szolgál az Alpok hólepte hegylánca, a kicsinyhitűeknek pedig a Pilatus hegye ad jóslatszerű tájékoztatást az idő fordulásáról. Ha pipál esőt jelez, ha kalapot tesz fel, jó időt jósol, de jóslásának helyességéért ő is mossa a – lábát a tó habjaiban («Hat der Pilatus einen Degen, gibt es Regen, hat er einen Hut, wird es gut!»).”

A Grimsel-hágóra vezető út. A háttérben a Rhone-gleccser és elhagyott, széles, U alakú völgye

Láttam és megszerettem őket. Szeretettel fordultam sorsuk felé, érdeklődéssel kutattam multjukat, hogy jelenüket megérthessem. Érdeklődésemet csak fokozta az, hogy tőlük maguktól kellett megtudnom multjukat, mert irás nincs róla, csak a mélységeikben, a medrükben, a partjuk kőlapjain őrizhették meg születésük adatait. És ott állott mellettem a mesterem is, aki megóvott attól, hogy az adatokat tévesen magyarázzam, félreismerjem, helytelen következtetésekre használjam.”

E mester id. Lóczy Lajos volt, akinek ez lehetett az utolsó nagyobb utazása a Budapesti Tudományegyetem Földrajzi Tanszékének vezetőjeként, mivel a rákövetkező hónapban, 1908 augusztusában nevezték ki a Földtani Intézet igazgatójává. Szerényi könyvében leírja Lóczy megfigyeléseit is a Rhone-gleccserről: „Minket a gleccser pompája lepett meg, Lóczy professzort az a nagy változás, mely 30 év után fogadta.

A Rhone-gleccser, a Rhone folyó forrása

Szerényi könyvében részletesen leírja a tavak eredetét, a gleccserek kialakulását is. A *tavak eredete* című részt a megismerés iránti szenvedélyének leírásával kezdi: „Fenn, az Alpok sziklái között, csöppnyi tengerszemek foltozták meg a hónap fehér leplet, kitöltötték a hegyoldaloknak egy-egy üsterszerű mélyedését, lenn a hegység lábánál fenséges völgyek lejtőire leheltek bájít és örök tavaszt a nagy tavak.

Láttam és megszerettem őket. Szeretettel fordultam sorsuk felé, érdeklődéssel kutattam mult-

Amikor 30 évvel ezelőtt itt járt, hosszabb volt ez a jégár; akkor nemcsak a küszöb aljáig nyúlt, hanem egész addig a szállodáig, mely ma Gletsch néven ismeretes és ameddig még jó darabot kellett mennünk, hogy elérjük. A glecser 30 év előtti medre ma meredek, simára gyalult falakkal széles U alakban alkotja a Rhone vízének tágas völgyét. Vagy egy fél kilométernyi területen a glecser multjából is láthattunk valamit.”

Az Alpok ezen ikonikus gleccserének ma is kitüntetett figyelmet szentelnek. Svájci kutatók minden nyáron több kilométernyi védőtakarót helyeznek el az Alpoknak ezen egyik legidősebb ismert gleccserén, hogy fékezzék az átlaghőmérséklet fokozatos emelkedésével járó

Hóhid a gleccseren, mely a glecserjárást vezető nélkül veszedelmessé teszi

cseren is élesen feltűnő repedéseket, hasadásokat hóhidak, hóboltozatok fedik, melyek könnyen beszakadnak és a merész, önhitt turista lezuhan, ott pusztul. Egy ballépéséért, megcsuszamlásáért halállal fizethet a glecserjáró. Ismeretlen glecserek felfedezése rendszeren megköveteli néhány áldozatát. A Mont Blanc híres glecserei nem egy híres kutatót nyeltek el, igaz, hogy nem örökre. Húsz, harminc év múlva előbukkanik a szerencsétlenek hullája, esetleg csak darabokban, de a rothadástól megkímélten. Érdekes, hogy ebből arra következtettek, hogy a glecser úgy emészt, mint valami állat.”

olvadását. A Rhone-gleccser ugyanis az utóbbi 150 évben drámaian összezsugorodott.

De térjünk vissza Szerényiék egykori utazásához, amely az abban az időben létező felszerelésekkel nem volt túl biztonságos. A Rhone-gleccserhez tett látogatásuk másnapján az Unteraar-gleccserhez igyekezett a társaság: „*Korán hajnalban indultunk el, hogy a glecsert meglesshessük csendjének fenséges magányában. Vezetőt is vittünk magunkkal, aki ismeri ennek a glecsernek minden csinját-binját. Mert bár érdekes a glecserjárás, de veszedelmes is, mert a Rhone gle-*

Babinszki Edit

(Megjelent az *Élet és Tudomány* 2020/9. számában.)